CHERNIVTSI
LAW SCHOOL

ЧЕРНІВЕЦЬКИЙ
НАЦІОНАЛЬНИЙ
УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ЮРІЯ ФЕДЬКОВИЧА

Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича

Юридичний факультет

Кафедра міжнародного права та порівняльного правознавства

«ЗАТВЕРДЖУЮ»

Декан юридичного факультету
____ проф. Віталій ГОРДЄЄВ
«28» серпня 2026 року

РОБОЧА ПРОГРАМА
навчальної дисципліни

ПРАВА ЛЮДИНИ В ЄС
вибіркова навчальна дисципліна

Освітня програма: «Міжнародне право»
Спеціальність: D9 Міжнародне право
Галузь знань: D Бізнес, адміністрування та право
Рівень вищої освіти: перший (бакалаврський)
Юридичний факультет
Мова навчання: українська

Чернівці, 2026 рік

Робоча програма навчальної дисципліни «Права людини ЄС» складена відповідно до освітньої програми «Міжнародне право» підготовки здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти за спеціальністю D9 Міжнародне право галузі знань D Бізнес, адміністрування та право.

Розробники:

Кучук Світлана Михайлівна, *доктор юридичних наук, професор*
Строїч Марія Іванівна, *асистент*

Викладачі, що забезпечують читання даної дисципліни

Кучук Світлана Михайлівна, *доктор юридичних наук, професор*
Строїч Марія Іванівна, *асистент*

Затверджено на засіданні кафедри Міжнародного права та порівняльного правознавства
Протокол № 1 від «27» серпня 2026 року

В.о. завідувача кафедри
міжнародного права
та порівняльного правознавства ____ **д.ю.н., проф. Світлана КАРВАЦЬКА**

Схвалено науково-методичною комісією юридичного факультету
Протокол № 1 від «28» серпня 2026 року

Голова науково-методичної комісії ____ **PhD, ас. Лаура БЗОВА**

Мета навчальної дисципліни "Права людини в ЄС" в першу чергу націлена на формування у студентів комплексу знань про правове регулювання прав людини в ЄС, історію становлення інституту, організаційно-правові та організаційно-інституційні засади функціонування інституту. Поглиблення інтеграційних процесів та еволюція європейського права вимагає від юридичної професії широкого спектру знань та вмінь, та в першу чергу у сфері захисту прав людини. Для України вивчення основ правового регулювання статусу іноземців в ЄС має неабияке практичне значення у світлі Угоди про асоціацію.

В курсі систематизується та узагальнюється масив правових норм в сфері захисту прав людини, демонструється практика їх застосування. Окрема увага приділена правовому регулюванню статусу громадян України в ЄС та гармонізації українського законодавства відповідно до стандартів права прав людини в ЄС.

Пререквізити. Для успішного вивчення даного освітнього компонента здобувачі повинні володіти базовими теоретичними знаннями та практичними навичками, набутими під час засвоєння таких навчальних дисциплін: «Теорія міжнародних відносин», «Теорія права», «Історія міжнародних відносин», «Міжнародне публічне право», «Правничі системи сучасності».

Після вивчення навчальної дисципліни здобувач володітиме наступними компетенціями, що закріплені в Освітній програмі «Міжнародне право» підготовки здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти за спеціальністю D9Міжнародне право галузі знань DБізнес, адміністрування та право:

Загальні компетентності (ЗК):

ЗК 2. Здатність виявляти актуальні проблеми.

ЗК 3. Здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями.

ЗК 6. Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу.

ЗК 8. Здатність до критичного аналізу та оцінки сучасних досягнень у сфері права.

ЗК 9. Здатність до генерування нових ідей при вирішенні практичних завдань

ЗК 13. Здатність до порівняльно-правового аналізу.

Фахові компетентності спеціальності (ФК):

ФК 4. Здатність застосовувати інтелектуальний інструментарій, понятійно-категоріальний апарат, необхідний для формування професійної позиції правника-міжнародника.

ФК 7. Повага до честі і гідності людини як найвищої соціальної цінності, розуміння їх правової природи; знання і розуміння міжнародних стандартів прав людини, закріплених універсальними і регіональними актами з прав людини;

міжнародних універсальних і регіональних, а також національних інституційних механізмів захисту прав людини.

ФК 9. Знання і розуміння європейського права і права Європейського Союзу

ФК 14. Здатність надавати юридичні висновки і консультації з питань міжнародного права, національного права України та права зарубіжних держав; визначати юридичні ризики зовнішньополітичних або зовнішньоекономічних ініціатив, встановлювати шляхи їхньої мінімізації.

Програмні результати навчання (ПРН):

ПРН 1. Здійснювати аналіз суспільних процесів у контексті аналізованої проблеми і демонструвати власне бачення шляхів її розв'язання.

ПРН 4. Систематизовувати й упорядковувати отриману інформацію щодо процесів і явищ у міжнародному та національному праві; формулювати висновки і розробляти рекомендації з урахуванням особливостей національного і міжнародного права;

ПРН 6. Здійснювати порівняльний аналіз правових систем, оцінювати і аргументувати їх недоліки та переваги.

ПРН 17. Вільно використовувати для професійної діяльності доступні інформаційні технології і бази даних

Результати навчання

У результаті вивчення навчальної дисципліни бакалавр повинен знати:

- поняття інституту прав людини в ЄС;
- характеристику Хартії основних прав ЄС 2000р.;
- визначення поняття іноземець в праві ЄС;
- правові механізми забезпечення прав іноземців в праві ЄС;
- відповідний термінологічний апарат, який дозволить правильно використовувати отримані знання;
- основні положення актів первинного права ЄС в галузі захисту і заохочення прав людини;
- правові основи трудової міграції іноземців в ЄС;
- правові основи інституту притулку в ЄС;
- правові основи інституту біженців в ЄС;
- правові основи перетину іноземцями зовнішнього кордону ЄС.

Вміти:

- аналізувати практику ЄСПЛ, давати кваліфіковані юридичні висновки з відповідних підходів і вироблюваним стандартам;
- вільно оперувати відповідним понятійним апаратом;
- оцінювати ступінь ефективності регулювання захисту і заохочення прав людини в ЄС;

- аналізувати джерела права ЄС в галузі забезпечення прав людини;
- аналізувати і тлумачити рішення судових органів ЄС, що зачіпають права людини; давати кваліфіковані юридичні висновки з відповідних підходів судових органів і вироблених ними стандартів;
- оцінювати ступінь ефективності регулювання захисту і заохочення прав людини;

Розуміти:
- відмінності правових механізмів захисту прав людини національним, наднаціональним та міжнародним судами;
- процес пошуку в електронних базах нормативно-правових актів та рішень суду;
- процедурні питання оформлення шенгенської чи національної візи, документів на право проживання та інших легалізаційних документів іноземців в ЄС.

Мати навички:
- розробляти пропозиції щодо вдосконалення національного правозахисного законодавства і правозастосовчої практики міжнародних зобов'язань України;
- самостійно вивчати і обговорювати як вітчизняну, так і зарубіжну спеціальну юридичну літературу.

ОПИС ЗМІСТУ РОБОЧОЇ ПРОГРАМИ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
Загальна інформація

Форма навчання	Рік підготовки	Семестр	Кількість		Кількість годин						Вид підсумкового контролю
			кредитів	годин	лекції	практичні	семінарські	лабораторні	самостійна робота	індивідуальні завдання	
Денна	2	4	3.0	90	12	14	-	-	60	4	залік
Заочна	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-

Структура змісту навчальної дисципліни

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин											
	денна форма						Заочна форма					
	усього	у тому числі					усього	у тому числі				
		л	п	лаб	інд	с.р.		с	л	лаб	інд	с.р.
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
Змістовий модуль 1												

Тема 1. Правовий статус людини в ЄС	10	1	2	-	-	7	-	-	-	-	-	-

Тема 2. Правовий статус іноземців в контексті поняття громадянства ЄС	9	1	1	-	-	7	-	-	-	-	-	-
Тема 3. Хартія ЄС 2000 р. про правовий статус людини в ЄС	13	2	2	-	2	7	-	-	-	-	-	-
Тема 4. Механізм захисту прав людини в ЄС	11	2	2	-	-	7	-	-	-	-	-	-
Разом за ЗМ 1	**43**	**6**	**7**	-	**2**	**28**	-	-	-	-	-	-
Змістовий модуль 2												
Тема 1. Правовий статус біженців та притулку в ЄС	12	2	2	-	-	8	-	-	-	-	-	-
Тема 2. Політика трудової міграції ЄС	12	2	2	-	-	8	-	-	-	-	-	-
Тема 3. Шенгенське право та правовий статус іноземців в ЄС	13	1	2	-	2	8	-	-	-	-	-	-
Тема 4. Європейська політика сусідства та захист прав іноземних громадян в ЄС	10	1	1	-	-	8	-	-	-	-	-	-
Разом за ЗМ 2	**47**	**6**	**7**	-	**2**	**32**	-	-	-	-	-	-
Усього годин	**90**	**12**	**14**	-	**4**	**60**	-	-	-	-	-	-

Тематика лекційних занять з переліком питань

№	Назва теми з основними питаннями
1.	**Тема 1. Правовий статус людини в ЄС** 1. Роль і місце принципу захисту прав людини в праві ЄС. 2. Положення установчих договорів ЄСпро захист прав людини. 3. Основні етапи формування принципу захисту прав людини у праві ЄС (роль інститутів). 4. Правовий зміст принципу захисту прав людини у праві ЄС: переважна сила, пряма дія, інтегрованість в правовий порядок держав-членів. 5. Генезис сучасних уявлень держав-членів ЄС про права людини
2.	**Тема 2. Правовий статус іноземців в контексті поняття громадянства ЄС** **1.** Становлення інституту наднаціонального громадянства. **2.** Поняття громадянства. Національнета наднаціональне громадянство. **3.** Набуття та втрата громадянства ЄС. **4.** Права і свободи іноземних громадян в ЄС. Обов'язки іноземців в окремих країнах ЄС.
3.	**Тема 3. Хартія ЄС 2000 р. про правовий статус людини в ЄС** 1. Юридична природа Хартії. 2. Процедурні особливості підготовки і прийняття Хартії.

	3. Сфера застосування Хартії. Її горизонтальні положення. Структура Хартії. 4. Підрозділ статей Хартії на права людини, свободи і принципи. 5. Кодифікація і прогресивний розвиток прав людини в Хартії. 6. Правовий зміст основних розділів Хартії: «Гідність», «Свободи», «Рівність», «Солідарність», «Громадянство», «Правосуддя».
4.	**Тема 4. Механізм захисту прав людини в ЄС** 1. Гарантії прав і свобод людини і громадянина закріплених в Хартії ЄС про основні права 2000року. 2. Інституційні гарантії, пов'язані з функціонуванням органів, діяльність яких спрямованана охорону і захист порушених прав. 3. Процесуальні гарантії, які реалізуються при здійсненні правосуддя, передусім у межах кримінального процесу 4. Матеріальні гарантії у вигляді права особи на компенсацію збитків, спричинених порушенням її прав. 5. Судовий захист. Позасудові механізми захисту Компенсація шкоди.
5.	**Тема 5. Правовий статус біженців та притулку в ЄС** 1. Еволюція поняття „біженець" та специфіка міжнародно-правового статусу біженців. 2. Правове регулювання становлення та розвитку правового статусу біженців в межах Європейської системи. 3. Правовий механізм забезпечення статусу біженця в ЄС. 4. Європейська система притулку. 5. Політика надання притулку
6.	**Тема 6. Політикатрудової міграції ЄС** 1. Переміщення територією ЄС громадян третіх країн. 2. Свобода пересування в рамках ЄС. 3. Допуск і дозвіл на короткострокове перебування. 4. Питання міграції(переміщення) громадян країн, що не є членами ЄС. 5. Перебування, що не перевищує трьох місяців. Перебування протягом середнього терміну та допуск на ринок праці. 6. Дозвіл на мешканнята посвідка на проживання.
7.	**Тема 7. Шенгенське право та правовий статус іноземців в ЄС** 1. Шенгеське право та його джерела. 2. Генезис становлення Шенгеського auqis. 3. Шенгенська віза. Єдина віза. Віза з обмеженою територіальною дією. Віза для транзиту через аеропорт. 4. Умови видачі шенгенської візи. 5. Візовий кодекс ЄС. 6. Нормативні акти видані в рамках візової політики ЄС
8.	**Тема 8. Європейська політика сусідства та захист прав іноземних громадян в ЄС** 1. Основні механізми та принципи впровадження Європейської політики сусідства. 2. Зміни взовнішній політиці ЄС після набуття чинності Лісабонським договором. 3. Передумови запровадження нової політики ЄС щодо сусідніх держав. 4. Інструментарій Європейськоїполітки сусідства. 5. Причини трансформації Європейської політики сусідства.

Тематика практичних занять

№ п/п	Назва теми
	Тема 1. Становлення принципу захисту прав людини в праві Європейського Союзу та Європейських співтовариств 1. Роль і місце принципу захисту прав людини в праві ЄС. Положення установчих договорів ЄС про захист прав людини. Основні етапи формування принципу захисту прав людини по праву ЄС (роль інститутів). 2. Механізм примусу держав-членів до дотримання прав людини по праву ЄС.

	3. Правовий зміст принципу захисту прав людини по праву ЄС: переважна сила, пряму дію, інтегрованість в правовий порядок держав-членів.
	Тема 2. Джерела права ЄС про захист прав людини: загальні конституційні традиції держав-членів 1. Генезис сучасних уявлень держав-членів ЄС про права людини. Структура прав людини і основних свобод. Невтручання держави в користування правами людини. 2. Внутрішньодержавні механізми захисту і забезпечення прав людини. Адміністративна юстиція. Конституційний нагляд. Інститут омбудсмана.
	Тема 3. Принцип захисту прав людини в практиці Суду ЄС 1. Еволюція практики Суду ЄС. Рішення і висновки у справах проти інститутів і органів ЄС. Позови, що подаються персоналом ЄС (на прикладі справи Б. Коннолі проти Європейської комісії). Позови, що подаються фізичними та юридичними особами (справа Хауер). Рішення і висновки у справах про порушення прав людини державами-членами в контексті застосування або ухилення від застосування права ЄС. 2. Проблема доступу до Суду ЄС з питань можливого порушення актами ЄС вимог поваги прав людини. Критерії безпосереднього і індивідуальної дії актів ЄС в практиці Суду ЄС.
	Тема 1. Хартія основних прав Євросоюзу 2000р. 1. Історія та процес прийняття Хартії про основні права 2000р. 2. Хартія ЄС про основні права 2000 р. 3. Основні права, свободи та обов'язки людини і громадянина.
	Тема 2. Гарантії та механізм застосування Хартії основних прав Євросоюзу 2000р. 1. Гарантії прав і свобод людини і громадянина закріплених в Хартії ЄС про основні права 2000 року. 2. Інституційні гарантії забезпечення прав людини в ЄС. 3. Процесуальні гарантії забезпечення прав людини в ЄС. 4. Матеріальні гарантії забезпечення прав людини в ЄС.
	Тема 3. Громадянство ЄС як інтеграційно-правова основаправ і свобод громадян ЄС 1. Становлення інституту наднаціонального громадянства. 2. Поняття громадянства. 3. Права і свободи громадян ЄС. 4. Політичні (електоральні) права 5. Міграційні (функціональні) права.

	6. Запобіжно-захисні.
	Тема 4. Простір свободи, безпеки та юстиції 1. Правове регулювання сфери свободи, безпеки та правосуддя в ЄС 2.Судове співробітництво в цивільних справах 3.Судове співробітництво в кримінальних справах 4. Поліцейське співробітництво
	Тема 5. Правовий статус мігрантів в контексті захисту правлюдини і громадянина в ЄС Переміщення громадян ЄС без віз і контролю. Міграційна політика ЄС. Переміщення територією ЄС громадян третіх країн. Політика надання притулку та статусу біженця в ЄС.

Індивідуальні завдання, передбачені робочим навчальним планом

№ п/п	Назва теми	К-сть балів
1.	Національне та наднаціональне громадянство	3
2.	Положення установчих договорів ЄС про захист прав людини	3
3.	Інститут омбудсмана	3
4.	Приєднання ЄС до Європейської Конвенції про права людини і громадянина	3
5.	Майнова відповідальність Європейського Союзу	3
6.	Робоча група з прав людини у рамках Ради	3
7.	Адаптація законодавства України до права ЄС щодо статусу біженців	3
8.	«Зелена книга» 2007р. про спільну європейську систему притулку	3
9.	Правові засади спільної імміграційної політики ЄС	3
10	Візовий кодекс ЄС	3
11	Інструментарій Європейської політки сусідства	3

САМОСТІЙНА РОБОТА СТУДЕНТА

Самостійна робота студента є основним засобом оволодіння навчальним матеріалом і виконується в позааудиторний час, передбачений тематичним планом навчальної дисципліни.

Під час вивчення навчальної дисципліни студенти повинні навчитися самостійно мислити, поглиблювати засвоєні теоретичні знання, опановувати практичні навички прийняття правових рішень. Відповіді на питання повинні бути законспектовані, їхнє викладення має бути стислим і чітким, обов’язковими є посилання на використані джерела.

Форма контролю самостійної роботи – перевірка конспекту або обговорення на семінарському занятті. Питання, відведені для самостійної роботи, виносяться на поточний, модульний і підсумковий семестровий контроль.

З метою самостійного визначення рівня засвоєння теоретичного матеріалу студентам пропонуються питання для самоконтролю набутих знань.

№	Назва теми	Завдання для самостійної роботи	Кількість Год.
1.	Внутрішньодержавні механізми захисту і забезпечення прав людини	Характеристика нормативного механізму (Конституція держави, що закріплює фундаментальний каталог прав і свобод людини та громадянина, який має найвищу юридичну силу, галузеве законодавство**:** Кримінальний, цивільний, процесуальні кодекси та закони, які деталізують процедури захисту та встановлюють відповідальність за порушення прав). Судова система як головний правозахисний орган. Опишіть інститути громадянського суспільства та правову допомогу.	6
2.	Обов'язки іноземців в окремих країнах ЄС	Проаналізуйте основні категорії обов'язків іноземців в окремих країнах ЄС розписані по пунктах (обов'язок інтеграції та вивчення мови, обов'язок реєстрації місця проживання, обов'язок мати медичне страхування, обов'язок повідомляти про зміну особистих даних та сімейного стану, обов'язок працевлаштування або самозабезпечення).	6
3.	Міжнародні договори, що регламентують відповідальність за злочинне порушення прав людини, як в мирний час, так і під військових дій	Характеристика основних міжнародних договорів, які регламентують відповідальність, на які категорії вони поділяються? Договори, що діють переважно у мирний час (але застосовуються і під час війни). Договори, що регулюють відповідальність під час збройних конфліктів (Міжнародне гуманітарне право). Опишіть універсальний інструмент індивідуальної відповідальності.	6
4.	ЄС та Рада Європи в сфері захисту права іноземців в ЄС	Проаналізуйте основні напрямки діяльності цих організацій у сфері захисту права іноземців в ЄС. Що таке механізми взаємодії та синергії.	6
5.	Майнова відповідальність держав-членів за порушення активних прав, установлених нормами ЄС	Охарактеризуйте джерело походження та правову природу принципу майнової відповідальності держав-членів. Опишіть, які є три обов'язкові умови для виникнення відповідальності. Як здійснюється процедура реалізації майнової відповідальності держав-членів? (Роль національних судів).	6

6.	Агентство Європейського союзу з основних прав	Історія створення та правовий статус Агентства Європейського союзу з основних прав. Опишіть головну місію та функції Агентства, пріоритетні сфери діяльності FRA. Охарактеризуйте ключові інструменти та дослідження Агентства Європейського союзу з основних прав	6
7.	Еволюція поняття „біженець” та специфіка міжнародно-правового статусу біженців	Проаналізуйте еволюцію поняття «біженець»: від групового (категоріального) до індивідуального підходу. Дайте класичне міжнародне визначення (хто такий біженець сьогодні?). Охарактеризуйте специфіку міжнародно-правового статусу біженців.	6
8.	Юридичний механізм забезпечення норм, що визначають правовий статус біженців в ЄС	Дайте визначення Спільної європейської системи притулку (CEAS). Які основні елементи та інструменти цього юридичного механізму? Охарактеризуйте Агентство ЄС з питань притулку (EUAA). Що являє собою механізм солідарності та Новий пакт про міграцію та притулок?	6
9.	Правові основи політики ЄС у сфері прикордонного контролю	Проаналізуйте основні правові акти та інструменти політики ЄС у сфері прикордонного контролю (ДФЄС, Шенгенський кодекс про кордони, Новий пакт про міграцію та притулок). Опишіть інформаційні системи та поняття цифровізації кордону. Які основні цілі ЄС у сфері прикордонного контролю?	4
10	Боротьба з торгівлею людьми, особливо жінками і дітьми	Правова основа, юридичне визначення, мета та специфіка Головного універсального документу (Палермський протокол 2000 року). Охарактеризуйте законодавство та політику Європейського Союзу в сфері боротьби з торгівлею людьми.	4
11	Зелена книга щодо політики ЄС у сфері повернення нелегальних резидентів	Визначте основні положення Зеленої книги та її значення, мету та правову природу документу. Поясніть в чому полягає необхідність укладення угод про реадмісію в ЄС. Проаналізуйте історичні наслідки укладення Зеленої книги.	4

Критерії до самостійної роботи студента

Самостійна робота оцінюється за результатами перевірки письмових матеріалів та загального тесту з питань, винесених на самостійне опрацювання: повне, структуроване, аргументоване виконання всіх завдань з використанням обов'язкової і додаткової літератури та правильними посиланнями і логічними висновками оцінюється максимально (6 балів); достатньо повне розкриття основних питань з незначними неточностями — 5 балів; загалом правильне, але поверхневе викладення без глибокого аналізу — 4 бали; фрагментарне і недостатньо аргументоване виконання — 3 бали; часткове, формальне опрацювання з суттєвими помилками — 2 бали; відсутність роботи, плагіат або повна невідповідність завданню — 0 балів.

Методи навчання

Викладання засноване на тісній взаємодії між викладачем та здобувачем із використанням інтерактивних методів з тим, щоб допомогти студентам розвивати аналітичні навички, здатність до логічно-обґрунтованої аргументації та розуміння міжнародно-правових аспектів з позицій доктрини та принципу верховенства права. Під час лекційних занять, в основному, використовуються пояснювально-ілюстративний, пізнавально-пошуковий та інтерактивний методи навчання і викладання: пояснення нового матеріалу, що має проблемний характер, у формі повідомлень, дискусій, консультацій, розв'язання ситуативних завдань, із застосуванням новітніх інформаційно-комунікаційних технологій; організація лекції у формі, коли студенти можуть аргументовано висловлювати свої погляди та аналізувати позиції різних країн, демонстрація презентацій, інтерактивних платформ, віртуальних екскурсій до європейських інституцій тощо з тематики лекційного заняття.

Поєднання компетентнісного та інтерактивного підходів становить основу організації та проведення практичних занять з дисципліни. Використовується індивідуальна або групова робота, що передбачає колоквіуми, дебати, розв'язання реальних кейсів, завдань, які вимагають збору, систематизації та аналізу інформації з національних і міжнародних джерел, її міжнародно-правової оцінки. Окрім цього, застосовується метод використання інформаційно-комунікаційних технологій, зокрема демонстрація презентацій, доповідей, рефератів, есе, колективна робота з нормативною базою.

КОНТРОЛЬ ТА ОЦІНЮВАННЯ НАВЧАЛЬНИХ ДОСЯГНЕНЬ СТУДЕНТІВ У ПРОЦЕСІ ВИВЧЕННЯ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Засобами оцінювання та демонстрування результатів навчання можуть бути:

- тестування за принципами ЗНО на основі комп'ютерних технологій (стандартизовані тести);
- контрольні роботи;

- реферати;
- есе;
- презентації результатів виконаних завдань та досліджень;
- студентські презентації та виступи на наукових заходах;
- контрольні роботи;
- інші види індивідуальних та групових завдань.

Поточний контроль: здійснюється на заняттях шляхом індивідуального та фронтального усного опитування, бліц.опитування; письмових самостійних робіт (есе, рефератів, написання тематичних глосаріїв тощо); ведення термінологічного словника; виконання практичних (індивідуальних та групових) завдань; підготовки та захисту відповідних схем, таблиць, діаграм, графіків; розв'язання кейсів з практичних завдань та задач.казусів; аналізу та обґрунтування (чи заперечення) судових рішень; взаємоконтролю студентів у парах та малих групах; самоконтролю тощо.

Підсумковий контроль: залік за обсягом навчального матеріалу, передбаченого робочою програмою.

Критерії поточного оцінювання знань студентів

Поточний контроль проводиться на кожному практичному занятті та за результатами виконання завдань самостійної роботи. Він передбачає оцінювання теоретичної підготовки здобувачів вищої освіти із зазначеної теми (у тому числі, самостійно опрацьованого матеріалу) під час роботи на практичних заняттях та набутих практичних навичок під час виконання індивідуальних завдань.

Усний виступ та виконання письмового завдання, під час практичного заняття, тестування з теми практичного заняття	**Критерії оцінювання**
5 балів	В повному обсязі володіє навчальним матеріалом, вільно самостійно та аргументовано його викладає під час усних виступів та письмових відповідей, глибоко та всебічно розкриває зміст теоретичних питань та практичних завдань, використовуючи при цьому обов'язкову та додаткову літературу. Правильно вирішив усі тестові завдання.
4 бали	Достатньо повно володіє навчальним матеріалом, обґрунтовано його викладає під час усних виступів та письмових відповідей, в основному розкриває зміст теоретичних питань та практичних завдань, використовуючи при цьому обов'язкову літературу. Але при викладанні деяких питань не вистачає достатньої глибини та аргументації, допускаються при цьому окремі несуттєві неточності та незначні помилки. Правильно вирішив більшість тестових завдань.

3 бали	В цілому володіє навчальним матеріалом викладає його основний зміст під час усних виступів та письмових відповідей, але без глибокого всебічного аналізу, обґрунтування та аргументації, без використання необхідної літератури допускаючи при цьому окремі суттєві неточності та помилки. Правильно вирішив половину тестових завдань.
2 бали	Не в повному обсязі володіє навчальним матеріалом. Фрагментарно, поверхово (без аргументації та обґрунтування) викладає його під час усних виступів та письмових відповідей, недостатньо розкриває зміст теоретичних питань та практичних завдань, допускаючи при цьому суттєві неточності, правильно вирішив меншість тестових завдань.
1 бал	Частково володіє навчальним матеріалом не в змозі викласти зміст більшості питань теми під час усних виступів та письмових відповідей, допускаючи при цьому суттєві помилки. Правильно вирішив окремі тестові завдання.
0 балів	Не володіє навчальним матеріалом та не в змозі його викласти, не розуміє змісту теоретичних питань та практичних завдань. Не вирішив жодного тестового завдання.

Доповнення виступу*:*

2 бали – отримують студенти, які глибоко володіють матеріалом, чітко визначили його зміст; зробили глибокий системний аналіз змісту виступу, виявили нові ідеї та положення, що не були розглянуті, але суттєво впливають на зміст доповіді, надали власні аргументи щодо основних положень даної теми.

1 бал отримують студенти, які виклали матеріал з обговорюваної теми, що доповнює зміст виступу, поглиблює знання з цієї теми та висловили власну думку.

Суттєві запитання до доповідачів:

2 бали отримують студенти, які своїм запитанням до виступаючого суттєво і конструктивно можуть доповнити хід обговорення теми.

1 бал отримують студенти, які у своєму запитанні до виступаючого вимагають додаткової інформації з ключових проблем теми, що розглядається.

Експрес-контроль:

2 бали нараховуються студентам, які вільно володіють усім навчальним матеріалом, орієнтуються в темі та аргументовано висловлюють свої думки.

1 бал отримують студенти, які частково володіють матеріалом та можуть окреслити лише деякі проблеми теми.

Критерії підсумкового оцінювання знань з навчальної дисципліни

Підсумковий семестровий контроль – це підсумкове оцінювання

результатів навчання здобувача вищої освіти за семестр, що здійснюється в університеті у формі екзамену. На підсумковий семестровий контроль виносяться питання, задачі, ситуаційні завдання тощо, що передбачають перевірку розуміння здобувачами вищої освіти програмного матеріалу дисципліни в цілому та рівня сформованості відповідних компетентностей після опанування курсу. Підсумковий семестровий контроль оцінюється від 0 до 100 балів і переводиться у національну шкалу та шкалу ЄКТС:

– здобувачам вищої освіти, які повністю оволоділи програмою навчальної дисципліни на творчому рівні, можуть дати відповіді на всі питання курсу, опанували рекомендовану літературу, виставляють оцінку **A**. При цьому оцінку – 100 балів (за шкалою ЧНУ ім. Ю.Федьковича), як виняток, можуть отримати тільки здобувачі вищої освіти, які, крім відмінних знань за програмою дисципліни, виявили активність в науково-дослідній роботі за тематикою курсу, стали призерами студентських олімпіад, виступали на конференціях тощо;

– здобувачам вищої освіти, які оволоділи програмою навчальної дисципліни на творчому рівні, проте у відповідях допустили незначні неточності, ставлять оцінку **B**;

– здобувачам вищої освіти, які в основному оволоділи програмою навчальної дисципліни на продуктивному рівні, проте у відповідях допускають несуттєві помилки, ставлять оцінку **C**;

– здобувачам вищої освіти, які показали задовільні результати оволодіння Робочою програмою навчальної дисципліни на репродуктивному рівні й при відповідях допускають помилки, ставлять оцінку **D**;

– здобувачам вищої освіти, які виявили мінімально достатній рівень знань з дисципліни, необхідний для продовження навчання, вивчили основні терміни курсу та орієнтуються в матеріалі базового підручника, ставлять оцінку **E**.

Здобувачі вищої освіти, які за результатами вивчення дисципліни отримали незадовільні оцінки **FX** або **F**, повинні додатково виконати індивідуальні завдання для підвищення рівня своїх знань і при оцінці FX повторно перескласти підсумковий контроль,а при оцінці F пройти повторний курс вивчення дисципліни зі складанням підсумкового контролю.

Підсумкова оцінка, як показник результатів вивчення навчальної дисципліни, складається із сумарної кількості балів за поточне оцінювання – **50 балів** та підсумкового модуль – контролю (залік) – **50 балів,** за **100-бальною університетською шкалою.**

Розподіл балів, які отримують студенти

Поточне тестування та самостійна робота								Залік	Сума
Змістовий модуль 1				Змістовий модуль 2					
Т1	**Т2**	**Т3**	**Т4**	**Т5**	**Т6**	**Т7**	**Т8**	50	100
6	6	6	7	6	6	6	7		

Шкала оцінювання: національна та ЄКТС

Оцінка за національною шкалою	Оцінка за шкалою ЄКТС	
	Оцінка (бали)	**Пояснення за розширеною шкалою**
Відмінно	A (90-100)	відмінно
Добре	B (80-89)	дуже добре
	C (70-79)	добре
Задовільно	D (60-69)	задовільно
	E (50-59)	достатньо
Незадовільно	FX (35-49)	(незадовільно) з можливістю повторного складання
	F (1-34)	(незадовільно) з обов'язковим самостійним повторним опрацюванням освітнього компонента до перескладання

Перелік питнь для самоконтролю та підсумкового контролю навчальних досягнень студентів

1. Яке місце посідає Хартія основних прав ЄС у системі джерел первинного права Європейського Союзу?
2. У чому полягає відмінність у правовій природі, функціях та сферах компетенції між Європейським Союзом та Радою Європи в галузі захисту прав людини?
3. Як історично розвивалося прецедентне право Суду справедливості ЄС (у Люксембурзі) щодо визнання та захисту прав людини до ухвалення Хартії основних прав?
4. Які правові наслідки для держав-членів має принцип верховенства права ЄС у разі колізії між національним законодавством та нормами європейського правозахисного права?
5. Яку роль відіграють загальні принципи права ЄС як джерело захисту прав людини?
6. Які головні функції, завдання та обмеження в повноваженнях має Агентство ЄС з основних прав (FRA) у Відні?
7. У чому полягає специфіка судового захисту прав людини Судом справедливості ЄС на відміну від Європейського суду з прав людини (ЄСПЛ) у Страсбурзі?
8. Що таке інститут Конституційної скарги у внутрішньодержавних механізмах захисту і як він взаємодіє з наддержавним правом ЄС?
9. Яку роль відіграє Європейський Омбудсман у системі захисту прав громадян та іноземців від правопорушень з боку інституцій ЄС?

10. Як реалізується механізм солідарності та координації допомоги країнам ЄС на зовнішніх кордонах через Агентство ЄС з питань притулку (EUAA)?
11. У чому полягає суть принципу майнової відповідальності держави-члена за порушення активних прав приватних осіб, установлених нормами ЄС?
12. Які три обов'язкові умови (формула *Francovich / Brasserie du Pêcheur*) необхідні для стягнення збитків з держави за порушення права ЄС?
13. Чи несе держава майнову відповідальність перед приватними особами, якщо право ЄС було порушено рішенням її вищого судового органу (справа *Köbler*)?
14. Які вимоги висуває право ЄС (принципи еквівалентності та ефективності) до національних судів під час розгляду позовів про майнову відповідальність держав?
15. Як норми права ЄС захищають майнові та соціальні права працівників у разі банкрутства підприємства-роботодавця?
16. Охарактеризуйте еволюцію поняття «біженець» від групового підходу Ліги Націй до індивідуального критерію Конвенції 1951 року та Нью-Йоркського протоколу 1967 року.
17. У чому полягає специфіка субсидіарного захисту в міграційному праві ЄС і чим він відрізняється від класичного статусу біженця?
18. Які юридичні обов'язки покладаються на іноземців у межах «Інтеграційних угод» та мовних цензів у таких країнах ЄС, як Німеччина, Австрія та Нідерланди?
19. Опишіть сутність та завдання Дублінської системи (Дублінських регламентів) щодо визначення держави, відповідальної за розгляд заяви про притулок.
20. Які фундаментальні права гарантує біженцям міжнародний принцип non-refoulement (невідкладної невисилки)?
21. кі правові основи та умови тимчасового відновлення прикордонного контролю на внутрішніх кордонах регулює Шенгенський кодекс про кордони?
22. Яке концептуальне значення мала Зелена книга Європейської Комісії 2002 року для формування сучасної політики ЄС у сфері повернення нелегальних резидентів?
23. У чому полягає правовий пріоритет добровільного повернення мігрантів над примусовою депортацією згідно з Директивою про повернення 2008 року?
24. Охарактеризуйте оновлений юридичний мандат та повноваження постійного корпусу агентства Frontex відповідно до Регламенту 2019/1896.
25. Яку роль у забезпеченні прикордонного контролю відіграють європейські інформаційні системи SIS II, VIS та нова Система в'їзду-виїзду (EES)?
26. Які міжнародні договори регламентують персональну кримінальну відповідальність за злочинне порушення прав людини під час воєнних дій?
27. Проаналізуйте юридичне визначення торгівлі людьми за Палермським протоколом 2000 року. У чому полягає специфіка кваліфікації цього злочину щодо дітей?
28. Які нові форми експлуатації та кримінальні склади злочину (зокрема цифрову торгівлю людьми) закріпила реформа Директиви ЄС 2011/36/EU у 2024 році?

29. У чому полягає суть концепції «Стратегії чотирьох П» (4Ps) у національних механізмах боротьби з торгівлею людьми?
30. Які юридичні зобов'язання покладає на держави Конвенція Ради Європи проти катувань (1984 р.) щодо криміналізації тортур та принципу *aut dedere aut judicare* (видай або суди)?

Зарахування результатів неформальної освіти

Зарахування результатів неформальної освіти здійснюється на основі порядку визнання у Чернівецькому національному університеті імені Юрія Федьковича результатів навчання, здобутих шляхом неформальної та/або інформальної освіти - https://www.chnu.edu.ua/universytet/normatyvni-Dokumenty/poriadok-vyznannia-u-chernivetskomu-natsionalnomu-universyteti-imeni-yuriia-fedkovycha-Rezultativ-navchannia-zdobutykh-shliakhom-neformalnoi-taabo-informalnoi-osvity

Індивідуальна траєкторія здобувача вищої освіти у процесі вивченні навчальної дисципліни також реалізується через участь у неформальній/інформальній освіті.

Додатково 3 бали здобувач може отримати за проходження онлайн-курсів на освітній платформі Prometheus, зокрема наступних:

Європейська зовнішня політика: просто про складне
https://prometheus.org.ua/course/course-v1:Prometheus+EUFP101+2019_T3

Перемовини про вступ України до ЄС
https://prometheus.org.ua/course/course-v1:ANTS+INEU101+2024_T2

Україна на шляху до ЄС
https://prometheus.org.ua/course/course-v1:Prometheus+UAEU101+2023_T2

Європейський зелений курс (ЄЗК) та Україна
https://prometheus.org.ua/course/course-v1:Prometheus+GREEN101+2023_T1

Рекомендована література
Базова (основна)

1. Європейське право: Право Європейського Союзу: підручн. У трьох кн. за заг. ред.. В.І. Муравйова. К.: Ін Юре, 2015. Кн.. перша. Інституційне право Європейського Союзу. К.: Ін Юре, 2015. 312с.; Кн.. друга: Матеріальне право

Європейського Союзу. К.: Ін Юре, 2015. 456с.; Кн. третя: Право зовнішніх зносин Європейського Союзу. К.: Ін Юре, 2015. 408с. Кн. четверта: Матеріальне право Європейського союзу. К.: Ін Юре, 2016. 400 с.
2. Право Європейського Союзу: підручн. за ред. Вишнякова. Одесса: Фенікс,

2013. 883с.
3. Catherine Barnard, Steve Peers European Union Law. Oxford University Press, 2014 p. 928p.
4. Craig P., Gráinne de Búrca EU Law: Text, Cases, and Materials UK Version (7th edn), Oxford University Press, 2020, 1440p.

Допоміжна

1. Нестерович В.Ф. Громадянство як одна з ключових вимог для набуття та реалізації суб'єктивного виборчого права. Експерт: парадигми юридичних наук і державного управління. 2020. № 1. С. 64-83.
2. Ковалів М. В., Тимчишин Т. М., Ніканорова О. В. Основи права Європейського Союзу Навчальний посібник Львів 2020
3. Стеблянко, А., & Безвін, О. (2021). Конституційно-правовий статус іноземців в Україні та деякі особливості реалізації їхніх прав і свобод. Молодий вчений, 11 (99), 327-331. https://doi.org/10.32839/2304-5809/2021-11-99-72
4. Чередниченко, К., & Глинська, О. (2018). Конституційно-правовий статус іноземців за національним та зарубіжним законодавством в аспекті політичних прав. Молодий вчений, 4 (56), 756-759. вилучено із https://molodyivchenyi.ua/index.php/journal/article/view/4853
5. Пасайлюк І. В. Підсудність цивільно-правового спору з іноземним елементом. Тридцять сьомі економіко-правові дискусії: матеріали міжнародної науково-практичної інтернет-конференції, м. Львів, 28 травня, 2019 р. Львів, 2019. С. 53-58.
6. Пасайлюк І. В. Особливості участі іноземного адвоката як процесуального представника у цивільному судочинстві України. VI юридичні могилянські читання:матеріали всеукраїнської науково-практичної конференції, м. Миколаїв, 30 квітня 2020 р. Миколаїв, 2020. С. 29-32.
7. Пасайлюк І. В. Порядок звернення суду України із судовим дорученням у цивільній справі до іноземного суду. Проблеми приватного права в умовах гармонізації законодавства України з правом Європейського Союзу: матеріали науково-практичного семінару, м. Львів, 4 жовтня 2019 р. Львів, 2019. С. 114-117
8. Рубаненко А. М. Адміністративно-правові засади відповідальності іноземців та осіб без громадянства : дис. ... д-ра філософії : 081. Суми, 2023. 210 с.
9. Рубаненко, А.М. Правове регулювання адміністративної відповідальності іноземців та осіб без громадянства [Текст] / А.М. Рубаненко // Реформування правової системи в контексті євроінтеграційних процесів: матеріали IV Міжнародної науково-практичної конференції: у 2-х ч. (м. Суми, 21–22 травня 2020 року) / редкол.: А.М. Куліш, О.М. Рєзнік. – Суми: Сумський державний університет, 2020. – Ч.2 – С. 96-99.
10. Лісова К. С. Правовий статус громадян України, які отримали тимчасовий захист в ЄС: на прикладі Польщі : робота на здобуття кваліфікаційного ступеня бакалавра : спец. 293 -міжнародне право / наук. кер. В. М. Завагородня. Суми : Сумський державний університет, 2023. 74 с.

Інформаційні ресурси

1. http://www.europexxi.kiev.ua/
2. http://www.comparativelaw.kiev/ua/
3. http://www.e-ukraine.org.ua/
4. http://www.eu-ukraine.kharkov.ua/
5. http://www.delukr.cec.eu.int
6. europa.eu.int/comm/external_relation/Ukraine/intro/index.htm
7. http://www.mfa.gov.ua/mfa/ua/400.htm
8. http://eu-directory.ea-ua.info - Довідник з євроінтеграції
10. http://europa.eu.int - Веб-портал Europa (Європа)
11. http://ukraine-eu.mfa.gov.ua - Представництво України при Європейському Союзі
12. http://www.delukr.cec.eu.int - Представництво Європейської Комісії в Україні
13. http://www.euabc.com - Інтернет-глосарій термінів ЄС
14. http://www.eurolib.kiev.ua/ua/ - Віртуальна бібліотека з європейської інтеграції
15. http://www.europa.dovidka.com.ua - Глосарій термінів Європейського Союзу
16. http://eu.prostir.ua – Європейський простір
17. Представництво України при ЄС: http://ukraine-eu.mfa.gov.ua/
18. Державний департамент з питань адаптації законодавства Міністерства юстиції України: http://www.sdla.gov.ua/
19. Українська Асоціація Європейських Студій: http://www.europa.org.ua/
20. Європейський університетський інститут: http://www.iue.it/
21. Інститут Т.М.С. Ассера: http://www.asser.nl/
22. Кафедра порівняльного та європейського права Інституту міжнародних відносин КНУ ім. Тараса Шевченка: http://www.iir.kiev.ua/ppep.html
23. Кафедра європейського права ЛНУ ім. Івана Франка: http://www.lnu.edu.ua/faculty/intrel/kep.htm
24. Кафедра міжнародного та європейського права Київського національного економічного університету ім. В. Гетьмана: http://www.kneu.kiev.ua/ua/publication/content/274.htm
25. Довідник з європейської інтеграції: http://eu-directory.ea-ua.info/
28. Програми досліджень та публікації: http://www.cordis.lu

Політика академічної доброчесності

Дотримання політики щодо академічної доброчесності учасниками освітнього процесу при вивченні освітнього компонента регламентовано чинними документами

ЧНУ:

- «Етичний кодекс Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича»: https://www.chnu.edu.ua/universytet/normatyvni-dokumenty/etychnyi-kodeks-chernivetskoho-natsionalnoho-universytetu-imeni-yuriia-fedkovycha/;

- «Положенням про виявлення та запобігання академічного плагіату у Чернівецькому національному університету імені Юрія Федьковича»: https://www.chnu.edu.ua/universytet/normatyvni-dokumenty/polozhennia-pro-vyiavlennia-ta-zapobihannia-akademichnomu-plahiatu-u-chernivetskomu-natsionalnomu-universyteti-imeni-yuriia-fedkovycha/;
- «Політикою використання штучного інтелекту в Чернівецькому національному університету імені Юрія Федьковича»: https://www.chnu.edu.ua/universytet/normatyvni-dokumenty/polityka-vykorystannia-shtuchnoho-intelektu-v-chernivetskomu-natsionalnomu-universyteti-imeni-yuriia-fedkovycha/.

Використання здобувачами освіти інструментів штучного інтелекту (ШІ) під час виконання навчальних завдань:

- допускається за умови дотримання принципів академічної доброчесності здобувач освіти несе відповідальність за зміст, достовірність і результати поданої роботи, а у разі використання ШІ зобов'язаний зазначити факт і спосіб його застосування);
- не допускається використання ШІ як заміни самостійного виконання завдань або з метою порушення вимог академічної доброчесності;
- додаткові обмеження чи вимоги щодо використання ШІ можуть визначатися викладачем в освітньому процесі для конкретних видів навчальної діяльності відповідно до особливостей дисципліни.